

Naujienu Antroji Dalis

NR. 925

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXV METAI

VLADAS CIVINSKAS

STUDENTAI IR JŲ REVOLIUCIJOS

Įspūdžiai iš dr. A. Greimo paskaitos

Neramios ir anarchistinės dartinio jaunimo nuotaikos, prasiiveržiančios maištais, demonstracijomis ir studentų revoliucijomis, yra labai būdingas mūsų gyvenamojo laikotarpio bruožas. Šiuo klausimu prirašyta nemaža knygų, laikraščiai ir žurnalai pilni svarstymų, valdžios ir visuomenės organizacijų atlikta nemaža tyrinėjimų, bet mūsųose, be informacinio pobūdžio straipsnių laikraščiuose, giliau į šį klausimą dar nepažvelgta, užtat ir svečio iš Paryžiaus prof. dr. A. Greimo paskaita apie šį jaunimo nerimą ir studentų maištus, surengta kovo 7 d. vakare Jaunimo Centre, buvo sutikta su dėmesiu ir sutraukė nemažą būrį žmonių.

Bet nežinia, ar tai dėl to, kad paskaitos rengėjai buvo santarviečiai, o dr. A. Greimas jų svečias, ar pagaliau ir pačiam paskaitininkui buvo mieliau į temą pažiūrėti per sudužusius akinius, šis toks jautrus klausimas buvo paliestas labai vienašališkai ir nerimtai. Dr. A. Greimo pastanga parodyti galimai nekaltesnį ir visai nepavojingą šių maištų ir revoliucijų vaizdą ir neparodyti tuos maištus provokuojančių rankų gerokai nesiderino su klausytojų patirtimi ir aiškiai matomais reiškiniais, ir dėl to paskaitininko vienašališkumas kartais buvo toks ryškus, kad taip ir liko neaišku, ar jis siekė rimtai pasvarstyti klausimą, ar tik atsargiai pajaukauti iš klausytojų. Šio įspūdžio neišsklaidė nei atsakymai į kelis, tegul ir nepakankamai aiškiai formuluotus klausimus, kur buvo daugiau žymu arogancija, negu noras aiškintis su klausytojais mintis, sukėlusias kartėlio ir neaiškumų.

Aptaręs, kas yra maištas ir kas revoliucija, ir neradęs tarp jų labai esmingo skirtumo, dr. A. Greimas pažymėjo, kad studentų maištai ir revoliucijos dabar globalinis reiškinys, nuo kurio nėra laisvas ir saugus joks kraštas. Studentija maištauja Europoje ir Lotynų Amerikoje, maištauja JAV ir anapus geležinės uždangos. Kaip rūpestingai būtų saugomos sienos, sakysime, tarp rytų ir vakarų, kažkokia komunikacija vis dėlto yra. Tiesa, tos revoliucijos ir maištai kiekviename krašte kiek kitoki, prasiiveržia dėl skirtingų priežasčių ir reiškiniai skirtingomis formomis, bet visur esmė ir dvasia ta pati: jaunimas kažko nepatenkintas, neramus, priešiški nusiuteikęs esamai tvarkai ir gyvenimo būdui, ir menka kibirkštis, studen-

tai užima universitetus, išsipila demonstracijomis į gatves, kelia sąmyšį, ieško konfrontacijos su policija, etc.

Dr. A. Greimas geriausiai pažįstas Paryžiaus ir Prancūzijos studentus ir jų nuotaikas, bet jam nesvetima ir JAV studentija, ypač Berkeley universitete. Ir vienur, ir kitur dr. A. Greimas turėjęs progų prisižiūrėti revoliucijų iš arti. Tarp abiejų šių polių — Paryžiaus ir Berkeley esą daug panašumų. Vienur ir kitur beveik tie patys šūktai, tos pačios raudonos ir juodos vėliavos, tie patys šiaurės Vietnamo, Kinijos ir Kubos komunistų vadų portretai ir šūktai demonstracijose ir ant sienų, bet, giliau pažvelgus, ir tas pats beidėjiškumas. Visur studentams svarbu pati revoliucija, bet kodėl, kuriam tikslui, ko ją siekiama, dažniausia jiems patiems neaišku. Maotsetungas, Castro, Ho Chi Minh ir kiti komunistų vadai, kurių portretais marguliuoja beveik visos studentų demonstracijos, studentams įdomūs ne kaip komunistai ar kokių ideologijų kūrėjai, bet kaip revoliucijos prieš nusišlovėjusią tvarką simboliai.

Ypač dr. A. Greimui gerai pažįstama Paryžiaus studentų revoliucija. Ten paskaitininkas kažkokiu būdu atsідūręs netgi viename studentų soviete ir galėjęs revoliuciją stebėti iš labai arti. Jokių bendrų ir aiškių revoliucinių siekių ten kaip ir nebuvo. Kai vieni ar kiti studentai soviete bandė išsiaiškinti, ko jų revoliucija siekia, būvę išjuokti ir nutildyti, kaip nesusipratėliai, nežinę, kad pats svarbiausias revoliucijos tikslas yra daryti revoliuciją.

Berkeley studentai šioje srityje labiau atsilikę nuo prancūzų. Kalbėtojas būvęs nustebintas, pamatęs, kad čia, Berkeley, studentai ir kelia revoliuciją, bet tuo pačiu metu ir mokosi. Prancūzų studentai šioje srityje toli pralenkę berkeleyiškius. Ten jei jau revoliucija, tai šalin visi mokslai, tegyvuoja gatvė. Berkeley ir kitu atžvilgiu dar toli nuo prancūzų. Šalia revoliucijos, jiems esą dar svarbu ir revoliucija siekiami tikslai. Dr. A. Greimas ir čia atsirađęs kažkokiam lyg ir soviete ir nustebęs, kai sovieto studentai iš karto susiskirstė į kelias frakcijas: maoistų, castristų, budistų ir... prancūzų virtuvės šalininkų. Besijuokiančius klausytojus kalbėtojas apraminęs, nurodydamas, kad į jo žodžius reikia žiūrėti rimtai. Daliai studentų greičiausia atsibodo amerikinė vir-

(Nukelta į 2 psl.)

Pavasarij visi vaikai eina laukan ir žaidžia. Matome žaidžiančią mergaitę.

Dienų skeveldros

I.

Ilgoje žmonijos istorijoje visko sutinkama. Bet iki komunizmui įsigalint satrapinėje Rusijoje, niekas neišdrįsdavo giedoti himnų kartuvėms ir budeliams. Sibiras buvo ir tebėra kancios ir prakeikimo vieta. Ir štai atsivertęs "Literatūrą ir Meną" skaitai žmogus tokį liaupsinimą Sibiro:

Baikalas kaupia
šaltą ledynų slinktį —
Sibiro jėgą ir grožį
nori surinkti.
Taiga rūstoka — drąsius
augina.
Silpnų — nereikia. Baidlių
nereikia!

Kas autorius, ogi Selelionis. Doktoras. Medicinos. Saktum, gana duonos ir garbės. Jis pats apie save "Tarybų Lietuvos rašytojuose" sakosi: "Sujungiau savo gyvenimą su komunistų partija".

Dabar jau aišku...

II.

Imi žmogus į rankas Vilniaus spaudinį ir stebisi. Kas rašo? Ogi štai: Ševeliova, Popovas, Koroliovas, Medvidenka, Ablamovas, Gogaliavas, Presniakovas ir t. t. ir t. t. Tai "Komjainimo Tiesos" bendradarbiai. Iš tikro spaudinys "na litovskim jazykie"...

III.

Okupantas tepasitiki savo tautiečiais rusais, ir jų visur pilna. Šit ištrauka iš "Literatūros ir Meno":

"...kuria nemaža grupė rusų rašytojų. Jų darbo ir kūrybos klausimus savo kalboje nušvietė LTSR Rašytojų sąjungos rusų rašytojų sekcijos pirmininkas I. Kaplanas. Pažymėjęs, kad

šiuo metu produktyviai dirba K. Vorobjovas, G. Metelskis, P. Gelbakas, G. Kanovičius, J. Grigorjevas ir kt. rusų rašytojai, kad jų kūrybą spausdina tiek "Vagos" leidykla, tiek ir visa periodinė spauda".

IV.

Anapus privalu visada ir visur pabrėžti didžiojo brolio — ruso įtaka okupuotam kraštui. Štai "Problema, kuri rūpi visiems", irgi "brolio" įtaka.

"Neseniai spaudoje buvo rašyta, kad, pvz., RTFSR praeitais metais girti įvykdė pusę visų teisės normų pažeidimų, 65 procentus pavojingų nusikaltimų ir sąmoningų žmogžudysčių, 71 procentą sunkių kūno sužalojimų, 90 procentų visų chuliganizmo veiksmy".

Dėl padėties okupuotoje Lietuvoje str. autorius rašo:

"...Pridėję išgertą namudinį alkoholį, nesunkiai įsitikinsime, kad vienam mūsų gyventojų skrandžiui per metus vidutiniškai tenka suvirškinti alkoholinių gėrimų kiekį, žymiai viršijantį senąjį centnerį. O štai dar keletas duomenų palyginimui. Svaiginamiesiems gėrimams išėikvota apie septintadalis visų pirkiniams skirtų pinigų, beveik trečdalis maistui išleidžiamų pinigų. Alkoholiui pirkti Lietuvoje išleista 4,4 karto daugiau pinigų, negu pienui ir pieno produktams, 10 kartų daugiau, negu daržovėms ir vaisiams, 2,8 karto daugiau, negu visoms kultūrinės paskirties prekėms.

Blogiausia, kad alkoholinių gėrimų vartojimas didėja. Nuo 1960 m. tas vartojimas vidutiniškai vienam gyventojui Lietu-

(Nukelta į 2 psl.)

STUDENTAI IR JŲ REVOLIUCIJOS

(Atkelta iš 1-mo psl.)

tuvė, jie buvo tikri, kad prancūziškoji yra geresnė, ir tai buvo pakankama priežastis jų revoliucijai.

Visos šios revoliucijos iš esmės yra labai nerimtas reikalas. Revoliucijų, kokias mes pažįstam ar žinom, laikai jau seniai praėję. Dabar tarp jėgų, keliančių revoliucijas ir jas malšinančių, yra tokia didelė disproporcija, kad negali būti kalbos apie kokį nors laimėjamą jėga. Anksčiau siauras didmiesčių gatves būdavę lengviau užbarikaduoti, o barikadas lengviau apginti. Tarp revoliucijas keliančių ir jas malšinančių ginklų didelio skirtumo taip pat nebūdavę. Jei tik revoliucionieriams pavykdavę sukelti didesnes žmonių minias, malšytojams būdavę su kuo skaitytis. Dabar viskas pasikeitę revoliucijų nenaudai. Malšintojams užtenka tik rimtai panorėti, ir visa revoliucija iš karto nušluota. Tantai gerai žino ir maištininkai, ir policija. Kiek karinių demonstracijų bebūvo, prie rimtų konfrontacijų su policija niekur nebūvę prieita. Niekur policija prieš demonstrantus nepanaudojo rimtesnės jėgos, bet užtat daugeliu atvejų, tarytum pajuokai, išėjo apsiginklavę skydais ir lazdomis, lyg senovės romėnai. Kažkam iš vietos pastebėjus, kad vis dėlto ir tame pačiame Paryžiuje būta rimtų ir kruvinių konfrontacijų su policija, paskaitininkas trumpai atsikirtė: kas ieškojo, tas rado.

Pažymėjęs kai kurias svarbesnes tokių studentų revoliucijų priežastis — Paryžiaus stu-

dentų protestus prieš pasenusią Prancūzijos aukštųjų mokyklų sistemą, JAV studentų protestus prieš karą Vietname, Varšuvos studentų demonstracijas prieš Adomo Mickevičiaus raštų varžymą ir t. t., dr. A. Greimas manęs, kad tikrosios priežastys esančios kažkur kitur. Mokslas ir technologija padarę milžinišką pažangą, bet visuomeniniuose santykiuose tokios pažangos nėra. Niekad gyvenimas nebuvo toks netikras ir ateitis tokia gąsdinanti. Mums, senesniems, išgyvenusiems karo baisumus, atominė bomba tik dar viena didesnė bomba, bet jaunimui ji neišivaizduojamai baisesnis ginklas, galįs ko geriausiai susprogdinti visą mūsų planetą. Pagaliau jaunimas visada maištingas, o ką besakyti, kai jis universitetuose susispačia lokiomis masėmis. Vien tik Paryžiuje yra apie 200.000 studentų, o ką besakyti apie kitus miestus.

Žinoma, esą ir kitų maištams ir revoliucijoms priežastis, tik kokių, dr. A. Greimas aiškiau nepasakė. Lyg užbėgdamas galimiems priekaištams už akių, jis tik pasiskubino pažymėti, kad komunizmas čia rimtesnio vaidmens nevaizdina. Pernai metų pavasarį Paryžiaus studentams šaukiant į revoliuciją, Prancūzijos komunistų partija viešai atsiribojo nuo sukilusių studentų, ir nuo tada ji studentijos akyse likusi tik dar viena reakcionieriška partija, esanti kažkur dešinėje.

Tas kitas studentijoje revoliucines nuotaikas keliančias priežastis po paskaitos kai kurie

klausytojai bandė patirti paklausimais. Pavyzdžiui, buvo minimi toki vardai — Herbert Marcuse, Arnold J. Toynbee, klausiant, koks jų vaidmuo revoliucinių studentijos nuotaikų formavime. Taip pat buvo paklausimų, ar šiuose studentijos sąmyšiuose nėra žymu globalinė diriguojanti ranka. Bet klausimai buvo formuluoti netikslingai, supainioti bereikalinguose aiškinimuose, ir kalbėtojai buvo lengva juos palaikyti nerimtais.

Kalbėti dr. A. Greimas moka, o taip pat jis žino, ką ir kaip pasakyti. Bet šito rimtai paskaitai dar per maža. Paskaitos tema buvo labai rimta ir jautri, todėl ji reikalavo ir geresnio pasiruošimo, ir gilesnio žvilgsnio į klausimų esmę, ir platesnės argumentacijos, ir didesnio aiškumo, kad bent pagrindiniais klausimais šešėlių būtų kuo mažiau.

Svečias paskaitininkas šitai savo uždavinio nesuprato. Paskaitoje visi vaizdai buvo taip sutvarkyti, kad nereikalingos paveikslų vietos liktų šešėlyje, argumentai taip surankioti, kad visur būtų tik pusė teisybės, todėl nenuostabu, kad klausytojai jautėsi esą ne paskaitoje, bet kažkokiam politiniame pranešime, kurio tikslas taip ir liko neaiškus.

Mums, gal būt, nepatogu priminti, bet dr. A. Greimas ir pats galėjo suvokti, kad mes čia, Amerikoje, taip pat gyvename ne akmens amžiaus sąlygose ir apie visokius maištus ir suirutes, jei tik norime, galime prisirinkti ne mažiau žinių ir už prancūzus. Nėra abejonės, kad taitai būtų tik palengvinę ir pačiam paskaitininkui, nes būtų nereikėję pasakoti tokių dalykų, kurie ir neįrodomi, ir neapginami.

Visų pirma, šitai supratus, greičiausiai dingtų noras kalbėti apie studentiško sąjūdžio ir revoliucijų globališkumą, arba bent būtų išimta iš šito globališkumo Sovietija ir jos sateliniai kraštai, o taip pat pareikšimas apie kažkokią komunikaciją per geležinę uždangą būtų buvę ištartas kiek tylesniu balsu.

Neplėsdamas temos, bet siekdamas aiškumo, dr. A. Greimas galėjo paryškinti porą esminių skirtumų tarp revoliucinių nuotaikų Vakaruose ir už geležinės uždangos. Būtų nedora manyti, kad dr. A. Greimas tų skirtu-

mų nemato ar nesupranta, bet kodėl jie liko nepabrėžti, iš kur čia susivaikysi.

Be studentų demonstracijų Prahėje ir keliose Lenkijos vietose, pačiame milžiniškos sovietų imperijos vakariniame pakraštyje, neturime jokių žinių apie bent kiek reikšmingesnius studentų neramumus pačioje Sovietijoje. Tiesa, žinome iš tos pačios spaudos, kaip ir dr. A. Greimas, apie besireiškiantį pagrindinį judėjimą imperijos viduje, apie slaptą spaudą, apie rašytojų teismus ir teisiųjų protestus, apie miniatiūrinę prieš agresiją Čekoslovakijoje demonstracijas Maskvos Raudonojoje aikštėje ir apie liūdną tų demonstrantų likimą. Bet šiose demonstracijose ir protestuose studentų vaidmuo nežinomas. Tie žmonės, išdrįsę viešai protestuoti prieš režimą, seniai palikę universitetus ir ryšio su studentija neturi.

Lenkijos ir Čekoslovakijos studentija taip pat idėjų neieško Vakarų universitetuose. Jų kova yra kova už laisvę, kova prieš priespaudą ir svetimųjų dominavimą tėvynėje, bet ne riaušės, siekiant kokiam universitetui primesti marksistų profesorių, pakenkti savo kraštui kovoje prieš tarptautinį komunizmą ar dėl užgaidų įsigalėti universitetų tvarkyme. Idėjos, dėl kurių buvo į gatves išėję Lenkijos ir Čekoslovakijos studentija, Vakarų universitetuose visai svetimos, nes čia, dr. A. Greimo liudijimu, revoliucijos tikslas daryti revoliuciją. Gal ryškiausiai šią prarają parodė paskutiniai įvykiai Pragoje. Tuo metu, kai garsesnis nusičiaudėjimas Vašingtone sukelia ant kojų Paryžiaus, Londono, Romos, Berlyno ir kitų universitetų studentus, Prahos studentija, demonstruodama prieš sovietų okupaciją ir degindamasi protesto vardan miesto aikštėse, nesulaukė rimtesnių solidarumo demonstracijų Vakarų universitetuose.

Niekur, gal išskyrus tik Paryžių, maištininkai nesudaro masinių sąjūdžių studentijoje, nors visur jiems pakanka drąsos kalbėti visų studentų vardu. JAV universitetuose šie maištininkai gal patys aktingiausi, palyginus su kitų kraštų universitetais, bet net Berkeley, Columbia ar Wisconsin universitetai, ypač pasireiškę savo konfrontacijomis su policija, maištininkų

(Nukelta į 3 psl.)

DIENŲ SKEVELDROS

(Atkelta iš 1-mo psl.)

voje išaugo daugiau kaip 2 kartus. Ir nėra jokių požymių, kad to augimo kreivė artimiausioje ateityje pradėtų kristi žemyn. Atvirksčiai, atsiveria tolesnės kilimo galimybės. Didėjant žmonių pajamoms, paklausa degtinei didės. Jau dabar degtinė tampa vis labiau deficitine preke, parduotuvė gėrimų skyriuose eilės vis ilgėja (žinoma, kai atvežama gėrimų). Pažvelgus į tas eiles, gali pasirodyti, kad pirkėjams pateikiama mažiau degtinės. Bet tai gali paneigti kiekvienas šios prekybos srities darbuotojas. Alkoholinių gėrimų rinkos fondai kasmel didėja, prekybininkai darbuojasi intensyviau. Sunku pasakyti, kiek reiktų degtinės, kad jos niekada netrūktų. Reikia pažymėti, kad kai kur labai uoliai stengiamasi šiuos poreikius patenkinti. Užmirštama visa kita; pirmoje vietoje — apyvartos planų įvykdymai ir viršijimai. Ir t. t.”

V.

Kuo čia pasiguodus, kuo čia atsigavus? “Tiesoje” Balsas “iš užkampio”:

“Duodu žinią iš Eigirdžių girininkijos, o taip pat Eigirdžių

kolūkio ir Tryškių tarybinio ūkio teritorijoje esančių miškų ir pamiškių gyvenimo.”

“...iš mūsų užkampio iki artimiausio autobuso sustojimo — 5, 6, o tai ir 7 kilometrai, iki artimiausios parduotuvės vasarą, kai sausi keliai, 6—7 km, o kai užpusto ar palyja — visa 12—14 kilometrų susidaro. Tiesa, kažkur planuose ir ataskaitose užrašyta, kad pas mus kiekvieną ketvirtadienį atvažiuoja autoparduotuvė, tačiau ją mes tematome kartą per du — tris mėnesius. Nors sąžiningai, kiekvieną ketvirtadienį, susirenkame jos laukti.

Mūsų užkampyje nėra elektros, todėl sunaudojame daug žibalo. Autoparduotuvė, kad ir kaip retai atvažiuoja, jo atvežti visai negali. Autobusu žibala vežioti draudžiama. Taki šio kolūkio krovinių irgi atsikako. Esam miško darbininkai, nuosavo transporto neturim, todėl ilgomis žiemos naktimis šonai nuo gulėjimo tamsoje plaukais apaugo. O noris paskaityti knygą ir laikraščius. Dienraščiai pas mus užklysta 2—3 kartus per savaitę”.

J. Cicėnas

Gyvai perkamas

Povilo Laurinavičiaus romanas

BE DRUSKOS

Kieti viršeliai — \$4.00, minkšti — \$3.50. 404 puslapiai.

Laurinavičiaus kūrinys sukėlė didelio susidomėjimo. Knygoj kelia aštrias gyvo gyvenimo problemas. Puikūs Lietuvos vaizdai, gyvi pasikalbėjimai, skaudžios tikrovės problemos.

Romaną galima įsigyti arba užsisakyti NAUJIENOSE.

Prašome siųsti čekį arba Money Orderį tokiu adresu: NAUJIENOS, 1739 So. Halsted St., Chicago, Illinois 60608.

STUDENTAI IR JŲ REVOLIUCIJOS

(Atkelta iš 2-ro psl.)

neturi nei 10% visų studentų skaičiaus, o kituose universitetuose tas procentas dar menkesnis. Didžioji studentijos dalis stovi nuošaliai nuo visų provokacijų, ir jei ne sensacijas gaudanti spauda ir TV, apie maištus dešimtyse JAV universitetų maža ką begirdėtume.

Jei dr. A. Greimas nors iš tolo būtų peržvelgęs didžiąsias JAV studentų demonstracijas ir jų organizacinę struktūrą, gal būtų, ir jo atsakymas vienam paklausėjui, kokį svorį šiuose judėjimuose turi toks senis Marcuse ar Toynbee, būtų buvęs taktiškesnis ir mažiau sarkastiškas. Nes jis būtų aiškiai pamatęs, kad šioms demonstracijoms visame krašte buvo rengiamasi mėnesiais iš anksto. Šiam tikslui studentų organizacijų vadai taip pat iš anksto buvo išsinuomavę pasirinktose vietose patalpas savo headquarter, šimtais tūkstančių buvo spausdinami propagandiniai atsisaukimai ir laikraščiai, demonstracijų vadai skraidė skersai ir išilgai visą kraštą, ir niekam nepribrūko pinigų. Atskiros dėmesio verta konfrontacija Čikagoje nelemtosios demokratų partijos konvencijos metu. Čia į gatves išėjo ne tik Mao, Ho Chi Minh ir Castro, bet ištiesą savaite Lincoln parke suvažiavę studentai revoliucioninkai buvo mokomi pagal jų vadovėlius partizaninės taktikos, jei tektų susidurti su policija.

Jis taip pat būtų pamatęs, kad tarp daugelio revoliucinių studentų organizacijų yra ir tokia SDS, vadovaujanti beveik visiems šiems sąmyšiams universitetuose ir beatodairiškai kovojanti, kad tų sąmyšių vadovavimas neištruktų iš jos rankų, jis būtų pamatęs, kad visa eilė šios SDS vadų jau susidarę profesionalų revoliucionierių reputaciją šiame krašte ir kad ši SDS JAV vyriausybės įstaigų traktuojama, kaip viena frontinių komunistų organizacijų. Dar daugiau, dr. A. Greimas būtų patyręs, kad SDS, kaip ir kitų studentų revoliucionierių organizacijų vadai daug geriau jaučiasi namie — Havanoje, Hanoj ir Pekinge, negu Vašingtone, o JAV komunistų partija atvirai prisipažino, kad ji niekad nebuvo abejinga revoliuciniams JAV studentų tikslams.

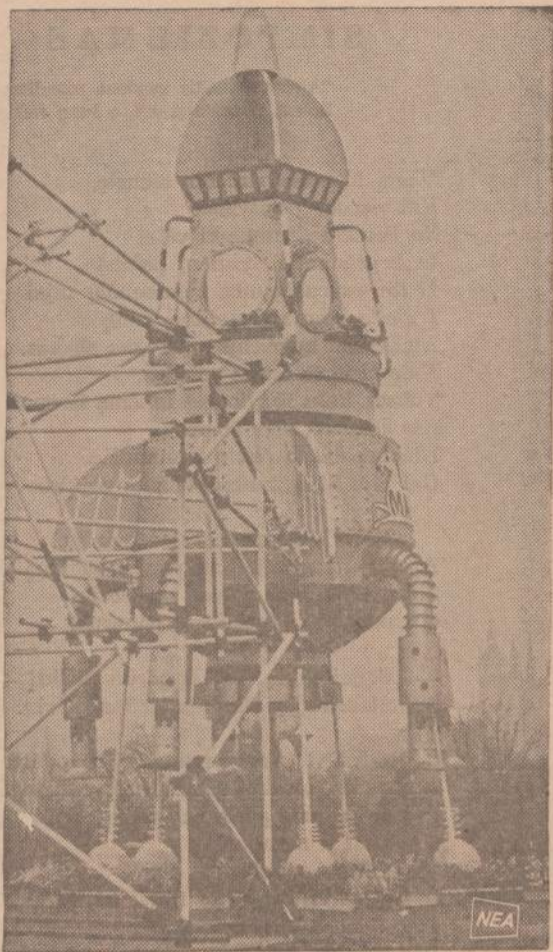
Negeriau ir Vakarų Europoje. Paryžius yra vienintelė vieta, kur studentija šiurkščiau pasisakė prieš komunistus, bet tik tada, kai Prancūzijos komunistai neišdrįso atvirai paremti jų nelauktą sūktą revoliuciją. Vakarų Vokietijos marksistai ir radikalai studentai savo demonstracijomis beveik atvirai remia Rytų Vokietijos politinius ėjimus. Be Kubos, šiaurės Vietnamo ir Kinijos vadų portretų ir simbolių nėra didesnių demonstracijų. Kur besilankytų JAV vadai, visur juos sutinka grubios demonstracijos, ir milžiniškos apsau-

gos reikia jų saugumui, bet tokia garbė sovietų vadams ne teikiama. Vietnamo karas yra sukėlęs dešimtis demonstracijų. Bet sovietų agresija Čekoslovakijoje, grasinimai Belgrade ir Bukarešte, okupacinių garnizonų stiprinimai Lenkijoje ir Vengrijoje Vakarų Europos studentų lieka nepastebimi. JAV vėliavos viešai deginamos visose sąjungininkų ir neužtraliųjų sostinėse, bet sovietų vėliavoms tokia malonė yra labai retas atsitikimas. Komunistai turėtų būti paskutiniai kvailiai, jei neišnaudotų šių visa griauančių jėgų, o mes turėtume būti akli, jei nematytume šioje veikloje visa diriguojančios rankos visai nesvarbu, iš kur — Havanos, Pekingo ar Hanoi.

Jaunimas visada maištingas ir neramus, visada priešiškas jį varžančiam gyvenimo būdai ir senimo dominavimui. Toki būvome mes jaunystėje, toki yra mūsų vaikai ir toki bus jų vaikai. Koks gyvenimas dabar bebūtų, mūsų jaunystėje priežasčių revoliucijoms buvo daugiau, ir jei tada mes taip nedemonstravome gatvėse, tai tik dėl to, kad visuomenė dar buvo mažiau liberali ir būtų netoleravusi mūsų kvailiojimų.

Ir čia man prisimena labai jau seni laikai tokioje Marijampolėje. Ir ten buvo toks Algirdas Greimas, jaunas vyras su jarmulke ant pakaušio, ir ten buvo toks jo skautų Geležinis Vilkas, daug labiau militantiškas, negu visi mūsų santariečiai kartu. O kaip garsiai būtų tada pakalbėta ir pašūkauta, kad ir prieš žydėlius, ir kiek atsilikimo būtų surasta mūsų mokyklų sistemoje, ir kiek nuodėmių būtų priskaityta mūsų kai kuriems mokytojams ir kapelionams, dar ir po tiek metų prisimenamiems anedkotuose. Tik kad tas gimnazijos direktorius atrodė toks siaubas, baimė būti išmestiems iš gimnazijos tokia reali, ir, jei vienas kitas iš mūsų dar būtų me susitvarkę su savo tėvais, tai nuovados viršinininkas atrodė neliečiama tvirtove.

Ne šitokiose sąlygose gyvena demokratinių kraštų jaunimas. Demonstracijos dabar labai madingas dalykas, beveik neatskirama šiandieninio mūsų gyvenimo dalis. Disciplinarių priemonių beveik jokių ne tik universitetuose, bet ir pradžios mokyklose. Ką studentija dabar bedarytų universitetuose ir už jų ribų, kaip besidaužytų, bekvailiotų ir kokiais reikalavimais remtų savo kvailiojimus, dabar jiems beveik jokios rizikos nukentėti, net jokio pavojaus būti pašalintiems iš universiteto. Tai kodėl nedūkti, kodėl nedemonstruoti, kodėl kokiems dviem šimtams studentų nesusitarti su tiek pat studenčių ir neužimti kokias porai savaičių patogesnių universiteto administracijos patalpų? Trukšmo daug, malonumų taip pat, apie žygdarbių didumą

Anksčiau šioje Pragos vietoje stovėjo Stalino paminklas. Čekai jį nuvertė, o dabar jo vietoje stovi popierinis erdvėlaivis, reikalingas naujam filmui sukurti.

rašo visi laikraščiai ir rodo TV, o atsakomybės jokios.

Kai šitaip pažiūrėsime į šiuos studentų sąjūdžius ir jų pasireiškimus, mums išpūdzio padary ne studentų demonstracijos, ne jų kvailiojimai užimtoje universitetų patalpose ar jų konfrontacijos su policija, bet žymiai įdomesnis reiškinys, kad net ir šiose taip bet kokiam palaidumui palankiose sąlygose iš tokios didžiulės studentijos masės tik tiek mažai studentų pasidavę tokiu milžinišku mastu organizuotiems ir organizuojamiems gundymams, kurs tyms ir provokacijoms.

REMKITE TUOS BIZNIERIUS,
KURIE GARSINASI
"NAUJIENOSE"

KAS GRAZIAUSIAI PAGERBTAS JAV?

Ar vienas viešas priėmimas yra geresnis už kitą, labai sunku pasakyti. Bet amerikiečiai ir čia surado būdą apskaičiuoti — pagal šiukšlių kiekį.

Apskaičiuota, kad po to, kai New Yorko gatvėmis valiaivimų lydimas pravažiavo iš erdvės grįžęs plk. Glennas, popierių atliekų ir kitokių šiukšlių surinkta 3.474 tonos. Po gen. McArturui surengto sutikimo šiukšlių būta 3.249 tonos. Po sutikimo Lindbergui šiukšlių buvę tik 1.800 tonų.

Ar toks apskaičiavimas teisingas, sunku patikėti.

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

- SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILLJONUS dolerių savo apdraus-tiems nariams.
- SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija. — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.
- SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.
- SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.
- SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už \$1,000.00 apdraudus tik \$3.00 mokesčio metams.
- SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudus mokeskis \$2.00 į metus.
- SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA
307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

SIMPOZIUMAS

"Ateina ponaitis raudona mandieraitė,
Bobos, vištas atginkit, o šunų nebijau".
(Mislė)

Vieną ūkanotą rudens dieną,
Kai vis dar pasišvaisto
Su lietučiu drungnoki vėjai
Ir begelstantįjį želmenį palaisto,
Iš dirvos ruošiamos žiemkenčių sėjai
Į vieno kiemo pievėliukę žalią
Atašliaužė apyriebis raudonas sliėkas.
Kaip visiems aišku, nebylys.
Toksai, koks iš tylos į triukšmą išropot galįs.
Kas šliaužia, tegu šliaužia;
Niekam dėl to dantų nemandžia.
Gal jojo būtų ir nepastebėjęs niekas.

Bet vištos, atsilesusios kviečių,
Apspito jį sulest, kaip jo mėgstamą skanėstą.
Žinai, kokios jų galvos ant pečių!
O vakaropi ir regėjimas pablėsta.

— Tik jei saldu, jei tik gardu gardu! —
Sukudakeno jų būrys sutartinai kartu.

— Beširdės! Argi ne sunkioji nuodėmė
Amnestijų, visokių tolerancijų ir dialogų metą —
Ir laisvių jums pačioms
Anytoms ir marčioms
Visokius kiaušinius čia dėti
Ir savose vištėdėse, ką tiktai norite, perėti,
Žudyti nors ir šį aristokratą!
Per amžius jus lydės istorinė grėsmė. —

Sulojo dideliai humaniškai išmiklintas šuo,
Parodęs, kaip sugauna pats vikriai
Paspiaudytąjį pamėtėtą kamuoliuką,
Ar šiaip kokį viliokišką daiktuką,
Kad žiūrinėioms akyse mirguliuotų žiburiai.

— Ar jūsų kiekvienos tiek sumažėjusi galva,
Kad tolerancija ir meilė artimo visiems netilptų —
Ar dėvi kas raudonu ar žydriu švarku,
Ar balansuoja cirke ištempta virve,
Ar nešasi save per griovį pamestuoju tiltu,
Ar lando podirviu, purendams jį,
Ar lekia lėktuvu, ar eina bendriniu taku,
Ar toks, ar šokis ženklas jo šarve,
Ar jo tartis fartinimo garsi, arba pianisimo tyli!...

— Kur kas biauriau, matykit,
Per darbus smaguriaujančiuosius negražius
Ne iš tolerancijos, bet apsiryjimo persikraut gūžius!
Tik mediciniškus raštus, nors kada kadės,
Pavartaliokit, — paskai — paskai — tykit! —

Sučirško žvirblis nuo stebėjimo, —
Kas dedasi Kieme ir nuo šakų genėjimo, —
Kaladės.

— Jau nekalbant nei apie valią tvirtą,
Nei pasninką nuo mėsiško pačių jūs pasiskirtą,
Juk prisilesus riebalų gali susirgti.
O dėl per didelio svarumo susitikti mirtį.
Per riebios būdamas, netiksit nė į sriubą...
Į muilą visą tą riebumą...
O kur dar elegancija ir grožis kur?
Parodo išvaizda ir judesys grakštus,
Kas turi skonį, kas netur...
Į tai juk nebežvelgiant pro pirštus! —

Taip žvirblis, mokydamas vištas, —
Labdares savimeiles, lėtas, smarkias, kantrias, piktas,
Išpėjo, pertarė, patikslino šuniuką,
Kurs lodams gauda tą paspiaudytąjį kamuoliuką,
Sugavęs šokinėdamas numėtėjui neša
Už paglostymą, nuvarvinamą ant snukučio "trunko"
lašą.

O būtų žvirblis dar čirškėjęs,
Bet pastebėjęs,
Kad nuo vištų daug paliko
Joms pabertų grūdų,
Jogei pakaktų, susimalus, pasikept pyragą sročiai,
Tai apsidairęs tas vagilius, ar nėra skaliko,
Nutūpęs prisikirto sočiai,
Mažiausiai bent už du. —

O taip pagąsdintos, sugėdintosios vištos, —
Raibukės, kanapėtos, rusvos, baltos, —
Susigraudino, kad net ašarėlės ritos.

Ir taip pro ašaras graudžias labai ar ne labai
Apgailimi suklydėliškieji geri darbeliai ir darbai.

— Ar mes kaltos, ar mes kaltos,
Kad nieks neskambtelėjo mums telefonu,
Kaip dabar apsieiti su tokiu džentelmenu...

— Mes užmiršom, mes nežinom,
Kas pritinka tokioms moterims, merginoms.

— Kas išmano,
Tegu žiūri, tegu žiūri,
Tegu gano
Mūsų margaspalvį veržlų būrį...

Taip ir kitaip kitiems prikaišiojo ir viena kitai,
Susigododamas pasižadėt rimtai,
Prieš užsigarduo paduosimą importuotąjį desertą,
Suruoš snapoziumą išsiaiškinti, ar verta
Apsizagti patiekalu, paruoštu nors patraukliai,
Kai lesalo savų kviečių joms per akis pilniausiai.
Tai kaip girdėti vištos su gaidžiu, ar vienos, tarės,
Kur kas prieš patekėjimą žvaigždės vakarės...
Kol dar miegu neužsitraukę jų šviesių akių vokai,
Kol viską mato, kaip ant delno, ir skersai, ir išilgai...

— Ar būtų sliėkas iš pievutės išrėpiojęs,
Arba nuleidžiamas kur nors ant siūlo jauko,
Kad nepatirtų nesmagumų ir negrėstų nė mirties
pavojus,

Ne sliėką kirst, bet griebt už jį nuleidžiamųjų rankų;
(Ir mūsų nieks žudikėmis, smailyžėmis nebelaikys).
O pro tokius, kurie tik šliaužioti begali,
Arba vikriai tą kamuoliuką gauda,
Susitariam savu tiesiu keliu praeit pro šalį,
Neliesdamos žodžiu, šypsniu, nei šiaudu —
Praeit be tolerancijos, bet su užuojauta gilia,
Kad kojomis savoms jiems vaikščiot ne valia.

Kad būtų ir pačių grakštumas, sveikata ir grožis
išlaikytas,
Šį nuosprendį pasiskaitysime prieš pusryčius kas rytas,
Kad lestume tik tokį proteiną,
Kuris tvirtumo duoda, bet ne riebalus augina. —

Tiesa, kad dirvą pirmučiausia išpurena sliėkas.
Taigi, žudyti tokį pareigūną juo didesnis "griėkas".
Už tai ir sliėkus kai kada kame susiprotėja gint nuo
vištų

Ne vien tik bobos, bet ir tie, kas bijo baisiai
Nuoskaudomis užsitraukti mirštamiosios nuodėmės:
Mat jie iš patyrimo žino, kokie vaisiai —
Visi už nešamas skriaudas beginkliams pragaran
garmės.

Ir kad iš pragaro gyvi per amžius neišbristų,
Nebepatirtų laimės džiaugtis žemėje pagerintu
gyvenimu,

Visus taip lygiai lygiai penimu;
Nei kepintis prieš saulę, prieš tą pačią vieną,
Nei grot simfonijas žvaigždėtą mėnesieną.

DAIRONAS

TEISINGAS PATARIMAS

Į ginklų parduotuvę Teksase
įeina pilietis ir prašo revolve-
rio.

— Kam gi jis tamstai reika-
lingas? — klausia pardavėjas.

— Noriu nušauti savo kai-
myną.

— Paklauskite mano patari-
mo ir atidėkite visą reikalą ryt-
dienai.

— Kodėl rytdienai?

— Šiandien esate toks susi-
jaukęs, kad galite nepatai-
kyti.

Bolognoje, Italijoje, plėšikas
grasino, kad jis susprogdinsias
banką, jeigu negausiąs apie
3,000 dolerių (liromis).

Pinigus gavo, numetė bombą
ir pabėgo. Tada paaiškėjo, kad
ta jo bomba yra tik vandens
bonka ir žadintuvas laikrodinis.

GEROS DOVANOS

Šios knygos parduodamos dabar "Naujienose" su
didelėmis nuolaidomis:

Dr. A. J. Gussen — DANTYS, jų priežiūra, sveikata ir grožis. Kietais viršeliais, vietoje \$4.00 dabar tik	\$3.00
Minkštais viršeliais tik	\$2.00
Dr. A. J. Gussen — AUKŠTA KULTŪRA — ŽIAURŪS ŽMONĖS. Kelionės po Europą išpūdziai. Vietoje \$2.00 dabar tik	\$1.50

Galima taip pat užsisakyti paštu, atsiantus čekį arba
money orderį.

NAUJIENOS,

1739 SO. HALSTED ST., CHICAGO 8, ILL.

“AKIRAČIŲ” VISUOMENĖ

Atviro žodžio mėnraščiu besivadiną “Akiračiai” penktajame numeryje, apie Virgilijaus Noreikos koncertavimą rašdami, dumia skaitytojams akis, tartum solistas ir jo žmona būtų laisvu apsisprendimu iš okupuotos Lietuvos į Ameriką atvykę. Akiratininkų dėstoma:

“Pagyrimo verti ir sumanūs koncerto organizatoriai, o labiausiai Virgilijus Noreika su žmona, kad nepabijoję “pavojų” ir kad atsivežė puikią, mūsų visuomenei suprantamą bei įdomią programą”.

Ši akiratininkų išmintis priima sovietinę propagandą, pagal kurią lietuviai iš okupuotos Lietuvos laisva valia, nepabijodami Sibiro gamtos ir kitų pavojų, vyksta į Kazachstaną plėšimų plėsti bei kitokių darbų dirbti. Įtaiga, jog Noreikos patys apsisprendę nepabijoti pavojų — Amerikon keliauti, yra labai naivūs vaikiškas sovietinio gyvenimo nepažinimo atgarsis arba net sovietinio melo “filosofijos” sekimas.

Kitame “Akiračių” straipsnyje duodama vilčių, kad ne visi akiratininkai yra naivūs, V. R. raidėmis paženklintas autorius, nors ir teigiamai vertina Noreikų koncertavimą, tačiau drįsta prasiurti ir apie jų kelionės politinį “pamušalą”, rašydamas:

“Turbūt reta tarp mūsų taip naivių, kurie manę, kad Noreikos čia dabar atvyko tik taip sau pasisvečiuoti ir ta proga suteikt mums malonumo. Jų išleidimas ar, tiksliau tariant, nekaltu pavaldalu apgaubtas atsiuntimas be abejo turėjo ir politinį pamušalą. Neturėjom kaip tą pamušalą iščiupinėti, ir, tiesa sakant, nei tikslinga būtų buvę jį per daug akivaizdžiai tyrinėti. Tokiais atvejais pakanka tik numanyti, kad toks pamušalas turi būt ir, greičiausia, yra. Ir dar numanyti, kad jis gali būt net ir dvigubas”.

Ypač šaunūs “Akiračiuose” yra Z. V. Rekašiaus raštai. Išpeikia Alto pirm. E. Bartkaus, Vliko pirm. J. K. Valiūno pasakaitas, supeikia Liet. Fondo Bičiulius, na, — pagal jį niekai ir publika. Peikalų rašytojas sakosi ne vien savo nuomonę dėstęs, bet kalbą visos redakcijos vardu. Amerikos Lietuvių Taryba neatsakingai ir neefektingai naudojanti visuomenės lėšas, esanti neverta visuomenės pasitikėjimo bei paramos.

Nevien p. Rekašius, bet ir kai kurie kiti “Akiračių” rašytojai mėgsta kalbėti į visuomenę, mėgsta visuomenės vardu kalbėti, tartum jie būtų visa lietuvių visuomenė. “Akiračių” teigimas, jog ALT neverta visuomenės pasitikėjimo, atsisuka į pačius akiratininkus, nes jais pasitikėti negalima: užsisakdamas jų laikraštį, tikėjėsis gauti kas mėnesį, iš karto apgautas, nes mėnesinio laikraščio daugiau kaip per aštuonius mėnesius teisleista tik penki numeriai.

Kiek žinoma, “Akiračių” visuomenė labai maža. Pirmojo numerio, o iš dalies ir kitų, į lietuvių visuomenę buvo paleista nemažai. Leidėjai pradžiai turėjo apie 1200 įvairiuose miestuose gyvenančių lietuvių adresų ir jiems laikraštį išsiuntinėjo, vėliau laiškų paragindami užsisakyti. Pasisekimas menkas, su šiuo metų pradžia teturėta tik 350 prenumeratorių.

Vieno numerio išleidimas kaštuoja apie 700 dolerių. Be nuostolių verstis reikėtų bent tūkstančio prenumeratorių. Chicagoje, sakoma, ir kitose kolonijose, akiratininkai pradėjo prenumeratorių rinkimo vaju. Laikraštį leidžia bendrovė, angliškai “Viewpoint Press, Inc.” pavadinta, sutelkusi iki metų pradžios 44 dalininkus. Prenumeratorių mažai teturint, bendrovės nariai paraginti įnašą padidinti iki \$100. Įnašais bei naujais prenumeratoriais, jei jų pavyks užtenkamai gauti, laikraštis pusgyviu laikytųsi. Pusgyviu jis vadintinas, nes sakosi esąs mėnesinis, bet kas mėnesį nepajėgiama išleisti.

350 prenumeratorių — tai labai menka “Akiračių” visuomenė, kurioje, be abejo, yra ir tokių žmonių, kurie su laikraščio “laisvo žodžio” politika nesutinka, bet jį prenumeruoja, norėdami žinoti kas rašoma. Supenkdamas Vliko pirmininko paskaitas Z. B. Rekašius sako, jog jam labai įkyriai piršosi mintis, kad Chicagoje nebėra lietuvių, kurie nebūtų pensininkai.

Pensininkai paskaitas lanko ne vien dėl to, kad turi daugiau laisvo laiko, bet kad jiems paskaitos ir kitokios lietuvių pramogos yra įdomios, mato reikalą lietuvių veikloje dalyvauti ir ją remti. Pensininkai nuo seniau yra pamėgę remti spaudą. Nemažai jų aukota ir aukojama Altui ir Vlikui. Peržvelgęs “Akiračių” prenumeratorių sąrašą, reikia manyti, p. Rekašius jame taip pat pensininkų rastų, nes žinomi atsitikimai, kad “Akiračių” prenumeratoros rinkėjų prisistatytą ir prie pensininkų, prašant laikraščiu paramos — prenumeratoros.

Išskyrus Vincus (Rastenių ir Trumpą), atrodo, jog “Akiračių” rašytojai ir laikraščio sumanytojai yra neseni žmonės. “Veiksniautojams” ir “politikautojams” Z. V. Rekašius padarė pastabą, esą, jei jie nesugebės rasti bendros kalbos su jaunesniąja karta, po dešimties metų nedaug beliksia paskaitų klausytojų. “Akiračių” redakcijos narys šoka dešimt metų ateitin, bet nepasiziūri į laikraščio administracijos buhalteriją, sužinoti, kiek leidyklos surasta bendros kalbos su jaunesniąja karta?

Ekonomiškai prakutusios jaunosios kartos lietuvių išėvijoje yra tūkstančiai, bet menkas “Akiračių” prenumeratorių skaičius rodo, jog laikraščio leidėjams su jaunesniąja karta dar nepavyko surasti ben-

Vietname vyras išėjo į frontą, o moterys perėmė visus laivų iškravimo darbus. Paveiksle matome vietnamietę moteriškę, operuojančią keltuvą. Moterys jau iškravė maistą ir kitas medžiagas iš kelių Amerikos laivų.

dros kalbos. Apie Noreiką rašydami akiratininkai kalba ir apie sveiką nuovoką, apie lemiamą veiksnį išėvijoje. Atrodo, jog tūkstančiai jaunų žmonių vadovaujasi sveika nuovoka ir tik menkas lašelis tėra nulašėjęs, kaip V. R. sako, į naviuosius. Ir reikia tikėtis, jog ne tas menkas lašelis bus lemiamas veiksnys išėvių ateities gyvenime.

Pensininkas

Dantys įkalami į žandikaulius

Jau daugiau kaip 10,000 dirbtinų dantų įkalta žmonėms į žandikaulius ir rezultatai esą pastebėtinai geri, kas sukelią vilties, kad greitoje ateityje tiesioginis dantų įtvirtinimas pavaduos daugumą ligšiolinių dirbtinų dantų plokščių rūšių, pranešė Dr. Alfred Edelman Chi-

cagos dantistų draugijos mitynge. Iš tų apie 10 ar 15 tūkstančių stačiai į žandikaulius įkalta dantų daugiau kaip 90 nuosimčių pasirodę visiškai nusi-sekė.

Kaip tatau padaroma? Esą du bendri metodai. Vienu metodu žandikaulyje išgręžiama skylutė ir į ją įdedamas mažas metalinis žiedelis — spiralė, ant kurios užsukamas dantis. Antruoju metodu žandikaulio viršuje išpiaunamas siauras griovelis, į kurį įspaudžiama kylio formos plokštelė, o joje padarytos skylutės dirbtiniams dantims įsodinti. Abiem atvejais žandikaulis pats žiedelius ar plokšteles įtvirtina, peraugdamas per tam tyčia padarytas skylutes. Naujiems dantims įaugti trunka nuo 9 mėnesių iki metų, bet “pacientas” gali valgyti ir kramtyti nieko netrukus po dantų įsodinimo.

GAIDOS MUZIKAMS IR DAINININKAMS

“NAUJIENOSE” GALIMA GAUTI ŠIAS LIETUVIŠKŲ
DAINŲ GAIDAS PIANUI:

1. Rinkinys lietuviškų liaudies dainelių ir šokių, 16 psl. Rinkinyje yra šios dainos ir gaidos:

1. Tegu giria šlamščia,
ūžia, tra-ta-ta	8. Agunėlės
2. Suktinis I	9. Vakar vakarėlį
3. Suktinis II	10. Augin tėvas
4. Kokietka	11. Meilės vaisas
5. Padispanas	12. Siuntė mane motinėle
6. Vengerka	13. Čigonai
7. Klumpakojis	14. Pelėda
	15. Noriu miego

Šis gaidų rinkinys kainuoja tik \$1.00.

2. Salomėjos Čerienės DAINOS LIETUVAI, 18 psl. Šiame rinkinyje yra:

1. Lietuvos laukai	4. Rauda
2. Kada girdžiu aš dainą	5. O tėvyne manoji
3. Klajonė	6. Šių metų malda

Šis rinkinys kainuoja \$2.00.

3. Stasio Šimkaus DAINOS, piano vienam balsui, 8 psl.

1. Plaukia sau laivelis	3. Kur bakūžė samanota
2. Pamylojau vakar	4. Ant marių krantelio

Šis rinkinys kainuoja \$1.00.

Šiuos gaidų ir dainų rinkinius galima gauti NAUJIENOSE. Jei atsiųsite čekį arba Money Orderį už gaidas ir pridėsite 25 centus persiuntimo išlaidoms, tai pasiūsime jas paštu. Čekius prašome išrašyti NAUJIENOMS ir pasiųsti tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 So. HALSTED ST., CHICAGO 8, ILLINOIS

LIUBLINO UNIJA IR JOS PADARINIAI

(Tęsinys)

Liublino seimas buvo skiriamas specialiai unijos reikalui. Šį kartą derybos dėl unijos daugiausia skyrėsi nuo anksčiau buvusių tuo, kad čia atvyko ne Lietuvos delegacija, bet visas Lietuvos seimas... Žygimantas Augustas, tą pačią metų spalio mėn. paskelbė raštus, seime lius šaukiančius XI. 11, o išrinktus atstovų ir ponų tarybos narius kvietė susirinkti XII. 2 į Vohynių (prie Brastos), kur ir jis pats atvyksias. Iš tikrųjų jis ten laiku neatvyko, o lietuviai, pasitarę, pranešė į Liubliną nevyksią, nes lenkaiš nepasitiki... Liubline abiejų valstybių seimai turėjo pradėti posėdžiauti 1568. XII. 23... Iš tikrųjų viskas buvo pavėluota. Ir pats Žygimantas Augustas į Liubliną atvyko tik XII. 30.

Kai prasidėjo kalbos dėl unijos, kaip ir Varšuvos seime, lenkai reikalavo visiško abiejų valstybių sutelėjimo. Esą reikia tik įvykdyti senuosius aktus. O lietuviai atsivežė savus projektus, pagal kuriuos abi valstybės turėtų likti savarankiškos. Kreipdamiesi į žygimantą Augustą, jie visada priminė, kad valstybės sienų neliečiamybė, atskiri seimai ir dalijimas urėdų tik Lietuvos piliečiams yra garantuota visa eilė privilegijų ir pagaliau 1566 Lietuvos statutu, atseit, jis negali to laužyti...

Lietuvių projektą lenkai atmetė su pasipiktinimu. Esą kalbas reikia pradėti nuo Melniko ir Varšuvos receso aktų, laikytis Jogailos užrašų ir t. t. ... Visą tą laiką abiejų valstybių seimai posėdžiavo toje pačioje Liublino pilyje, tačiau atskirose salėse... lenkai ėmė griežčiau reikalauti, kad abu seimai sueltų į vieną salę ir bendrai spręstų. Taip II. 28. Žygimantas Augustas įsakė kitą dieną ateiti į lenkų salę ir kartu susėsti. Bet kai III. 1. lenkai susirinko posėdžiauti, lietuviai nesulaukė, — naktį jie išvyko namo... Lenkai, žinoma, pakėlė didžiausią triukšmą, šaukė, kad tai įžeidimas majestoto, nes lietuviai išvyko neatsisveikinę. Lenkai reikalavo, kad žygimantas Augustas tęstų unijos darbą savo autoritetu, be lietuvių. Ir taip III. 24. Žygimantas Augustas patvirtino tokį unijos aktą, kartu pakartodamas 1564 Varšuvos seime paskelbtą pareiškimą, kad jis savo turimų paveldėjimo teisių Lietuvoje atsisakys ir perleids jas bajorijai... (L. E. XVI t., 332, 333 psl.).

Iš Liublino sugrįžę lietuviai, pranešė, kas dėjos Liubline Lietuvos ponams, kurie įsakė visam kraštui ruošti karui, bet karų išvarginta bajorija, viena negalėjo atsispirti prieš Maskvą, todėl grįžo į Liubliną deryboms, tikėdamiesi broliškos pagalbos, bet jos nesulaukė.

...Lietuviams jau sutikus priimti lenkų reikalaujamą unijos akto tekstą, VII. 29. savo kalboje, kuri iš tikrųjų buvo auten-

tiška unijos akto interpretacija, žygimantas Augustas pareiškė, kad savo turėtąsias paveldėjimo teises jis perleids abiem tautom, kaip vienos valstybės piliečiams... (ib. 333 psl.).

...VI.27. Chodkevičius (Zemaičių seniūnas — BP) pasakė graudžią kalbą, maldaudamas žygimantą Augustą neskriausti savo tėvų krašto, maldavo ašarodamas ir net atsiklaupdamas, o paskui jį suklupo ir visi Lietuvos atstovai. Scena buvo taip graudi, kad net daugelis lenkų apsiašarojo... (335 psl.).

Po Liublino unijos lenkai stengėsi įtikinti visą pasaulį, kad Lietuva virto Lenkijos provincija, kaip valstybė ji visai išnyko. Bet tai netiesa. Liublino unijos aktas yra Lietuvos luomų aktas. Jame niekur nepasakyta, kad Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos vardas panaikinamas ir ji tampa Lenkijos dalimi. Lietuva tik susijungė su Lenkija ir sudarė jungtinę valstybę:

“§3 — ‘Nuo šiandien Lenkijos karalija ir D. L. K-tija jau yra vienas nedalomas vienalytis kūnas, o taip pat vienalytė, viena ir bendra Respublika, kuri iš dviejų valstybių ir dviejų tautų susidėjo į vieną tautą ir vieną valstybę.’” (L. E. XVI t., 335 psl.). Kad tapo viena valstybe, tai taip, bet jungtine. Kad susijungė į vieną tautą, tai nereikia, jog lietuviai tapo lenkais, bet tauta valstybine prasme — jungtinės valstybės piliečiais. Viskas lietuvių ir lenkų daroma bendrai. Tą tvirtina akto 12-tas paragrafas:

“§12 — visos sutartys daromos ir delegacijos į užsienį siunčiamos tik bendrai”. (ib.).

“§13 — Lenkijos ir Lietuvos piniginis vienetas ir pagal vardą ir pagal vertę turės būti nustatytas vienodas”. (ib.).

Tai kokia gi čia Lenkijos provincija, jeigu ji turi net atskirus savo pinigus, tik su Lenkijos vardu ir verte sulygintus? Tik 18 paragrafas neaiškumų įneša:

“§18 — visi urėdai ir dignitorijos ateity bus dalijamos Lietuvoje tik tiems, kurie prisieks karaliumis ir nedalomam kūnui — Lenkijos karūnai”. (ib. 336 psl.). Aišku tas, kad Lietuva karūnos neturėjo, neturėjo ir karaliaus. Pagal unijos akto §4, “sujungtosios valstybės turės visada vieną bendrą valdovą, abiejų tautų kartu renkama Lenkijoje ir karūnuojama Krokovoje. Jei kuri pusė į elekciją neatvyktų, tai išrinkimo negali sutrukdyti. Per karūnaciją Krokovoje naujasis valdovas turi būti paskelbtas ir Lenkijos karaliumi ir Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu”. (ib. 335 psl.). Suprantama, kad Lenkijos karūna negali būti padalinta į karaliaus ir kunigaikščio karūnas, bet nereikia suprasti, kad “Lenkijos karūna” reiškia Lenkiją. Jeigu ši jungtinė valstybė būtų Lenkija, tai Lietuvos vardo niekur nereiktų minėti, tačiau taip nebuvo. Pavyzdžiui imkime po unijos Stepono Botoro pinigus.

Vienoje pusėje karaliaus atvaizdas ir užrašas, kad jis esąs Lenkijos karalius, o kitoje — Lenkijos ir Lietuvos herbai, vainikuoti kunigaikščio mitra ir užrašas: “Grossus MAG. DVC. LITVA”. Tai vilniškiai grašiai. (Žiūr. Jonas J. Kairys, Senovės lietuvių pinigai, 305 psl.).

Po Liublino unijos Lietuvoje pasiliko visa valstybinė administracinė santvarka, tik, anot prof. dr. Jakšto, liko be galvos.

Lenkai visą laiką troško įsibrauti į Lietuvą, įsigyti dvarus, gerus urėdus ir lietuvių valdyti. Nors unijos akto §15 jiems tą pažadėjo, tačiau kliudantieji įstatymai nebuvo panaikinti, o dar 1588 metų Lietuvos statutas juos sustiprino. Be to, Lietuvoje buvo švelnesni papročiai, geresnė valstybinė tvarka, tai ir tas juos masino.

Lenkai tikėjosi, kad už nuopelnus karalius jiems duosiąs Lietuvoje dvarus, bet jų negavo, tačiau pirktis galėjo. Dalinai jie savo tikslą pasiekė ir nemažai jų Lietuvoje atsirado. Atsirado dvasininkų ir dvarininkų su giminėmis.

Dar nebuvo sudarytas unijos aktas, o jau lenkai Lietuvos valstybę apiplėšė: 1569. III. 5. Žygimantas Augustas atplėšė nuo Lietuvos Voliniją ir Palenkę ir prijungė prie Lenkijos. Kai tik lietuviai III. 24 iš Liublino išvažiavo, lenkai pradėjo rekti, kad turi būti atitaisytos Lietuvos jiems padarytos skriaudos. Lenkams buvo perleistos Rytinės Podolijos ir Kijevo sritys. Nors Lietuva ir protestavo, tačiau nei žygimanto Augusto nei lenkų tas nepaveikė.

Lietuva kovodama su Maskva, viena rusų veržimasi turėjo atlaikyti ir dar tuo pridengti Lenkiją. Nusilpo, neteko pilno savarankiškumo. Aukštesnysis luomas pasidavė lenkų kultūros įtakai, Lietuvoje įsigalėjo lenkiškoji anarchija.

Su Liublino unija, 1572. VII. 7 žygimantui Augustui mirus, baigėsi Lietuvoje ir Lenkijoje Gediminaičių dinastija ir prasidėjo nauja, valstybės irimo istorijos epocha.

Karaliui mirus, reikėjo išrinkti kitą. Net šeši kandidatai buvo. Konvokaciniame seime Varšuvoje 1574. XI. 7 lietuviai nedalyvavo ir prašė elekciją savaitėi atidėti, bet lenkai nesutiko. Varžytinė buvo labai didelė ir triukšmingos. Varšuvoje karaliaus neišrinkę, lenkai apsiginklavę susibūrė Jendžejevo seimą ir čia laimėjo Transilvanijos kunigaikštis vengras Steponas Batoras.

Lietuviai šiame seime nedalyvavo, todėl Botoro išrinkimo nepripažino. Kai Lietuvos pasiuntiniai su Batoru išsiaiškino, pakeitė savo nuomonę. Batoras 1576. VI. 29 lietuvių akivaizdoje priesaiką pakartojo ir davė lietuviams naudingus pažadus. Lietuviai jį įvertino ir gražiai susitarė. Ir tikrai naujasis valdovas buvo protingas, taupus, tvarkingas ir daug gero padaręs. Jo vedami karai su Maskva buvo sėkmingi. Netikėta jo mirtis 1586. XII. 12 Gardine, nutraukė daug plačiai nusibrėžtų planų.

Po Botoro mirties, vėl reikėjo rinkti karalių. Nuo dabar prasidėjo tarp bajorų varžytinė ir savavaliavimas. Rinkdami karalius, bajorai nežiūrėjo valstybės reikalų, bet kuris kandidatas duos daugiau jiems laisvių ir teisių. Valstybė pradėjo silpnėti, prasidėjo 60 metų karas su Maskva, bajorai skaldėsi. Sakų valdymo laikais (1697-1763) jungtinė valstybė visai susmuko. Vidaus karais pasinaudojo Rusijos caras Petras I. Jis pasiskelbęs bajorų teisių gynėju, į Lietuvą įvedė daug kariuomenės. Valstybėje pradėjo šeimininkauti svetimi.

Kai 1764. VIII. 2 susirinko seimas rinkti karalių, Rusijos carienė Katerina II pareikalavo išrinkti jos gerą pažįstamą Stanislovą Augustą Poniatovskį. Jį karūnavo Varšuvoje. Nors karaliumi tapo Poniatovskis, tačiau tikroju Lietuvos - Lenkijos valdovu buvo Rusijos atstovas kniazis Mykolas Repninas.

(Nukelta į 7 psl.)

PODAROGIFTS, Inc.

STUNČIA

ŠVENČIŲ SVEIKINIMUS
VISIEMS SAVO KLIENTAMS IR DRAUGAMS
GEROS NAUJIENOS
Didelė atsarga importuotų
VELYKOMS DOVANŲ

Yra pasiūloma:

KAVIARAS	BALALAIKOS
SAULĖGRAŽŲ ALIEJUS	KVĖPALAI
ĮVAIRIOS ŽVAKĖS	VIRDULIAI (elektr. ir su angli- mis)
CONSERVUOTA ŽUVIS (aliejuje ir pamidoruose)	PALEKH — FEDOSKINO
ARBATA — HALVA — MARMELADAS.	KHOLUI — DĖZĖS.

NE ATIDĖKITE
ATEIKITE KOL DAR YRA PASIRINKIMAS
SKUBĖKITE SU SAVO UŽSAKYMAIS

PODAROGIFTS, Inc.

220 Park Ave. South (corner 18th Street)
New York, N. Y. 10003
Tel. 212-228-9547

Antano Škėmos vieno vakaro belaukiant

Pabėgėlis autorius po Antro Pasaulinio karo atsidūrė kraštutinėje situacijoje: jis nebeturėjo savo klausytojų ar skaitytojų ir tapo vienas.

Visi pabėgėliai buvo vieni, tačiau jie išėivijoje bandė atstatyti visuomeniškus ryšius. Autoriaus rolė tapo pasiduoti išėiviskos bendruomenės reikalavimams, kurie buvo jau nutolę nuo meno, arba surasti naują kelią, jei visiškai nenuilti.

Antanas Škėma lietuvių tarpe buvo vienas iš tų retų autorių, kurie, atsisakę pataikauti išėiviskos bendruomenės reikalavimams, kad rašytojas turi pavaizduoti savo kūryboje išėivių dvasinį stiprumą, pasuko nauju keliu: surasti savo žmogišką ir kūrybinį aš įvykių ir laiko sūkuruose.

Pirmučiausia reikia prisiminti, jog Antanas Škėma išėiviją išgyveno kaip kraštutinę situaciją. Jei prieš tai pas Antaną Škėmą buvo koks tikėjimas, tai karas ir išėivija jį galutinai sunaikino. Jis desperatiškai ieškojo naujo tikėjimo, kurį jis surado egzistencializmo filosofijoje.

Egzistencializmo filosofija, prasidėjusi devyniolikto šimtmečio gale, skelbė, jog žmogus tampa žmogum tik kraštutinėje situacijoje. Žmogus apsisprendžia už save ir savo veiksmus tik ant peilio kriaunos — kitaip žmogus tampa panašus į daiktus, kurie tik būna.

Egzistencializmo įtaka buvo didelė Antrojo Pasaulinio karo metu. Kaip ir kada Antanas Škėma susipažino su egzistencializmu, rašantis negali pasakyti. Tačiau, jog Škėma persiėimė egzistencializmu, yra neabejotinas faktas, o tai pasidaro dar svarbiau, jei randama, jog Škėma ne vien tik pasinaudojo

egzistencializmo skraiste, bet tapo jo šviesos nešėju.

Mes pažįstame Antaną Škėmą kaip dramaturgą, sąmonės srauto autorių ir labai mažai kaip publicistą. Savo dramomis Antanas Škėma surado savo klausytojus. Jos buvo ne kartą išėivijoje vaidintos, o jų išpūdis liko pritrenkiantis ir iššaukiantis. Savo romanų ir novelių rinkiniu Škėma atvėrė naują puslapį mūsų literatūroje. Techniškai čia jis nebuvo tiek išradingas ir įgudęs kaip dramoje (jis buvo profesiniai prisirengęs aktorius darbu), čia jis paliko įvairių techniškų trūkumų), tačiau Škėmos proza buvo nauja ir vienalytė: turėjo aiškų savo veidą. Kaip publicistą autoriaus mes dar nepažįstame. Jis žuvo prieš laiką, prieš galėdamas pasakyti, argumentavimu, už ką jis stovėjo. Vis dėlto jo publicistika irgi yra išimtis mūsų išėiviskoje literatūroje. Išėivijai užsitęsęs ir mūsų publicistikai įgavus išėiviskos bendruomenės toną, Antanas Škėma savo rašiniams liko arti egzistencializmo versmės. Jis ir toliau statė kraštutinius klausimus: kas yra žmogus, kas yra draugystė, kas yra kalba, kaip galima suprasti kitą žmogų. Užtat jo publicistiniai pasisakymai sukeldavo nemažai diskusijų ir įnešdavo šviežumą į mūsų literatūros diskusijas.

Po šių kelių įvadinių žodžių tenka pasiūlyti Škėmos idėjų schemą, kuri jo klausytojams bei skaitytojams būtų paskata daugiau įsigilinti į autoriaus kūrybą.

1. Škėmos žmogus visuomet kraštutinėje situacijoje. Pavyzdžiui, jo dramos vyksta bolševikmetyje Lietuvoje, kada visi buvo priversti pasirinkti savo kelią.

2. Škėmos žmogus renkasi viltinai, nors viltis nežinia ar išsipildys. Škėmos veikėjų pasirinkimas nėra vien tik gerširdis optimizmas, kas būtų galima suprasti paviršutiniškumu, bet savotiškas stoicizmas realybei arba ironija likimui.

3. Škėmos žmogus savo kraštutine situacija ir savo individualiu pasirinkimu išauga į bendrą žmogaus idėją, iškylančią virš suminėtos konkrečios realybės, t. y. tautybės, benamiškumo, karo bei pokario laikotarpių.

Matant ar skaitant Škėmą, tie trys idėjiniai bruožai vienokiu ar kitokiu būdu išryškėja. Čia rašančiam neatrodo, jog būtų galima daugiau bruožų Škėmoje žiūrėti. Ne dėl to, jog čia suminėti bruožai būtų galutinai tikslūs. Greičiau, dėl to, jog jie yra pakankamai atviri skaitytojui ar klausytojui susidaryti savo nuomonę ar pasirinkimą. Kodėl Kostas užmušė Antaną "žvakidėje"? Atrodo, jog pačiu veikalui pats Škėma klausia šį klausimą ir palieka pačiai publikai į tai atsakyti.

Šis Škėmos egzistencialistinis atvirumas stato jį mūsų modernistų autorių avangardan. Kai šiandien literatūra vis daugiau ir daugiau atsiveria angažamentu plotmėje, tai tuomet Antanas Škėma vis daugiau šiuolaikėja. Gal taip ir atsitinka, jog rašytojai skelbia laiką, kuris yra už jų, t. y. antlaikį.

Antano Škėmos veikalai šiandien išėivijoje leidžiami raštų forma (pirmas tomas pasirodė prieš du metus), kai kas paliečia Antaną Škėmą savo studijoje, o kas svarbiausia, Antanas Škėma gyvas pastatymais. Mirties penkmečiui paminėti prieš porą metų buvo inscenizuota Sventoji Inga, šių metų gegužės mėnesio dešimtą dieną įvyks Škėmos akademijs ir jo veikalų ištraukų spektaklis. Jo draugas ir minėjų dailininkas pristatys autorių ir jo kūrybą, scenoje bus parodytos Baltos Drobulės, Čelestos, Sventosios Ingos, Živilės ištraukos.

Tai tik liudija autoriaus reikšmę išėiviams ir šiems laikams. Rašančio įsitikinimu, Škėmos svarba augs ne vien tik išėivijoje, ji prasimuš į Lietuvą, ilgainiui pasieks visą pasaulį. Antanas Škėma buvo didelis kūrėjas, kuris savo darbais susisiečia su žmogiška amžinybe. Tačiau jis rašė apie žmogų kasdienybėje, žmogų prievartos pilkumoje.

Gaila, kad Antanas Škėma žemėje turėjo tiek mažą laiką.

Saulius Šimoliūnas

Sovietų valdžia jau naudoja atomo energiją elektrai gaminti. Rusai tvirtina, kad jie jau turi dvi stotis, kuriose degantis atomas gamina elektrą. Paveiksle sovietų darbininkai stoto naują stotį atomo energijai naudoti.

Atsiūsta paminėti

Mūsų Sparnai. Lietuvių Evangelikų Reformatų žurnalas Nr. 25. Gruodis, 1968 m. Įsteigtas 1951 metais. Redaguoja kolegija iš Jokūbo Kregždės, (Red.), Eugenijaus Gerulio, Palmyros Lampsatienės, Jono Palšio, Mykolo Plepio ir Arvydo Ramonio. Leidžia Liet. Evangelikų Reformatų Kolegija Tremtyje.

Po gana ilgos pertraukos tai išpūdingai alliktas didelis darbas. Žurnalo formato, Mūsų Sparnai turi net 108 puslapius su viršeliu, kuriam kalėdinį vaizdelį piešė P. Vaitaitienė, o tekstą vinjetėmis dekoravo dailininkas prof. V. K. Jonynas.

Bendradarbiauja savo straipsniais įvairiausiomis temomis: Gražina Tulauskaitė, kunigai Neimanas, Pauperas, Dilys, toliau J. Kregždė, Jonas Kutra, V. Karosas, E. M. Nauburas, M. Tamulėnas, H. Dilienė, Gintaras Radionovas, Rimas Gerulis ir kt.

Alė Rūta. Vieniši Pasauliai. Romanas. Lietuviškos Knygos Klubas. Aplanką piešė P. Jurkus. 268 puslapiai. Kaina \$3.50. Apie autorę aplanke be kt. parašyta, kad "Vienišuose pasauliuose autorė, kaip ir ankstyvesniuose kūriniuose, kalba moterišku jautrumu, gyvais dialogais, ryškiais vaizdais ir akcijos pilnu gyvenimu".

LIUBLINO UNIJA IR JOS PADARINIAI

(Atkelta iš 6-to psl.)

1768. II. 29 Podolijoje, Baro mieste, įsisteigė konfederacija kovai už laisvę ir nuvertimui nuo sosto Poniatovskio. Įvyko sukilimas. Jau sąmokslininkai buvo pagrobę Poniatovskį, bet šiam pavyko pabėgti.

Kotryna II užpyko, susitarusi su Austrijos imperatore Marija Terese ir Prūsijos karaliumi Fridrichu II, 1772. VIII. 5 pasirašė pirmąjį Lietuvos - Lenkijos valstybės pasidalinimo aktą.

Nors ir pavėlavęs, karalius Poniatovskis supratęs prie ko eina, kreipėsi į Anglijos, Prancūzijos, Ispanijos ir kitas vyriausybes prašydamas pagalbos, bet jos nesusilaukė. 1787 metais tarptautinei padėčiai pasikeitus, reikalai kiek pagerėjo. Prūsijos karalius Fridrichas ragino Lietuvos - Lenkijos vyriausybę iš Rusijos pavergimo vaduotis.

Varšuvoje susirinkęs seimas tęsėsi net 4 metus. Opozicijos vadams nedalyvaujant, 1791. V.

3 seimas priėmė konstituciją, kuria Lietuva visiškai prijungiamama prie Lenkijos ir įsteigiamama bendra valdžia. Šia konstitucija buvo panaikinta Liublino unija, nes ji prieštaravo šiai konstitucijai. Lietuva šios konstitucijos nepripažino.

Kotryna II, laimėjusi karą su Turkija, 1793. I. 23 su Prūsija pasirašė antrą pasidalinimo sutartį, o 1795. X. 24 Austrija, Prūsija ir Rusija — trečią traktatą ir jį įvykdė. Lietuvos ir Lenkijos valstybės mustojo egzistavusios. Liublino aktas ir priimta 1791. V. 3 Lenkijos konstitucija liko tik istoriniais dokumentais.

Šiomet liepos 1 d. sukanka 400 metų nuo tos nelaimingos Liublino unijos, kuri pražudė ne tik Lenkijos, bet ir Lietuvos valstybę. Atrodo, kad lenkai šią sukaktį iškilmingai paminės, nes jie negali užmiršti jos, kaip ne užmiršta ir 1791 metų konstitucijos, nors ji ir įsigaliojusi nebuvo. Gegužės trečioji — jų tautine švente tapo.

B. Pupaligis

Ilgamečio BALFO pirmininko, prelato J. B. Končiaus knyga
ATSIMINIMAI IS BALFO VEIKLOS

404 dideli puslapiai, daug nuotraukų.
Kieti viršeliai \$4.00, minkšti — \$3.00.

[domi knyga kiekvienam lietuviui, ypač tremtiniai. Geriausia dovana globėjui, siuntusiam siuntinius į Vokietiją ir kitas tremties vietas. Knygą pasiūsiame adresatui, jei pasiusite čekį arba Money Orderį tokiu adresu:

NAUJENOS,

1739 So. Halsted Street, Chicago, Illinois 60608

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

IŠ 72-sios BIENALĖS PARODOS ART INSTITUTE

Dail. K. Varnelis išskirtinas. Laimėjo \$1,000 premiją

Kovo 22 d. Chicagos Meno institute buvo atidaryta 72-ji tapybos ir skulptūros bienalė — paroda. Institutas rengia kas antri metai Chicagos ir 100 mylių radijuse gyvenantiems dailininkams. Išstatyta per 100 darbų, dalis jų buvo "kviestiniai", paties direktoriaus A. James Spyer'io pasirinktieji dailininkai, jų tarpe ir mūsų K. Varnelis su dviem priediniais darbais. Kitus darbus atrinko juro komisija. Iš prisiųstų kelių tūkstančių darbų, komisija per tris dienas atrinko mažiau kaip šimtą darbų.

Parodos salėn įėjus, į akis krinta prie pat durų dešinėje pusėje trys dail. Kazimiero Varnelio monumentalios drobės: 1) premijuotasis \$1,000 "Ritminės refleksijos", 2) "Mėlynasis eksperimentas" ir 3) "Varijacijos". Visos trys drobės atliktos juodas-baltas tonais, architektūrinio stiliaus dekoratyviniai motyvai. "Varijacijų" trikampio formos pynės sudaro 9 pilnas ir dvi puspilnes horizontalines juostas, kurios ritmiškai plaukia persipindamos mirgesiu. "Ritminės refleksijos" — keturkampių šakelių pynė sudaro 14 vertikaliųjų juostelių, atrodo, kaip dekoruota siena. "Mėlynasis eksperimentas" išspręstas dvilypio kvadrato stulpais su stipriais plastiniais kontrastais.

K. Varnelio kūriniai išsiskiria iš visos parodos savo originalumu, išradingumu, švaria, simetriška technika plus darbo kruopštumu, tai unikumas.

Šioje bienalėje, kaip ir anksčiau buvusiose, parodą dominuoja mechanizuoti darbai, daugiau susiję su komercija

ir josios amatais. Daug yra darbų, kurių negalima laikyti grynąja tapyba. Jie perkrauti visokiais marginiais, nors juose ir yra daug ko matyti, bet jie neturi nei temos, nei ypatingo vaizdinio meno tikslo. Neturi erdvės — trečio matavimo, tik tai dviejų matavimų dekoratyvinės kompozicijos. Yra ir tokių replikų, kaip fizikos dalykų pademonstravimas pvz. spektroskopija — spektroskopu įrengimai plastikos vamzdžiuose ir t. t. Metalinis judantis lankas, kolažas — purvinos, suplyšusios pirštinės; metalinės lazdos, vielos — vadinasi, priklauso skulptūrai. Thomas Shannon laimėjo Loganų \$1,500 premiją už transporto priemonių modelį. Šis jo kūrinys "Mexo-O" panašus į "skraidančią lėkštę".

Kita po Varnelio tūkstantinė premija teko Klindt Haulberg už neblogą tapybą be pavadinimo. Be to, jam taip pat suteikta proga išstatyti 4 priedinius darbus. Roland Ginzl laimėjo \$500 už akrilį. Francis Piatek laimėjo \$300 už "dešras" (raityti vamzdžiai — tapyba). Iš smulkesnių premijų tenka paminėti tikrai vieną drąsų darbą, už kurį Edwin Ahlstrom gavo \$200. Ką šis jo "šedevras" reiškia? Didelio formato drobė, išstatyta aiškioje vietoje. Žaliame tamsiame fone stovi kryžius, o ant kryžiaus aukštyn kojom pakabinta varlė su balta pilve. Kitas kažkieno nutapytas automobilio sutraiškytas šuo. Žiaurus reginys!

Šalia K. Varnelio, dar vienas geras simetrinis darbas, tai Alberto Nagelės didelė drobė.

TRUMPAI IŠ MENO ISTORIJS

BARBARŲ MENAS

(Tęsinys)

Europos kontinente barbarų menas išsivystė skirtinga kryptimi po merovingų klajoklių galdynės. Tautos pradėjo kurti savo karalystes, krikščionys — steigti vienuolynus, tada barbarų menas darėsi lokalizuotas Pietų ir Vakarų Europoje. Barbarų menas nebuvo kosmopolitinis, tikrai vietinis. Dalis ne religinio vaizdinio meno siejosi su namų apyvokos reikalais, kaip statybos pagražinimai — ornamentai. Skitai ypatingai gamino azijatiško tipo ornamentus iš geležies ir kt. metalų. Skandinavų, teutonų, hunų ir slavų kiltys vis dar turėjo vienų ar kitų klajoklių neramiais laikais atneštų iš kitur primityviškų elementų. Karolingų galdynei besibaigiant, 9-m amžiuje Prancūzijoje atgimsta romaninė (Romanesque) skulptūra ir architektūra. Čia taip pat randame groteskinių kontorcijų (iškrypimų). Paryžiaus gotikos stiliaus ant Notre Dame katedros stogo pakraščiu tupi sparnuotas šuo, trigalvis "gargoilė", groteskiniai, pusė žmogaus, pusė žvėries, padarai. Tai lyrinis epas, prijungtas prie architektūros.

Airijoje rankraščiai buvo iliustruojami (spalvoti) panašiais groteskiniais vaizdeliais. Skandinavijoje barbarų menas išliko iki Renesanso laikų. Vikingai savo laivus papuošdavo kokiū nors grūbiu simboliniu or-

Raudoname fone išmarginta 3 skirtingų proporcijų taškeliais, žaižaruoja, kaip koks audimas.

Nesuprantama, ar tai dėl demokratinių principų respekto, ar ko kito, juro komisija sudarė tokią mišrią "košę", kad priėmė net porą superrealistinių, saloninių figūrų? Išvadoje ir vilkas sotus ir avinas gyvas. Visko po truputį yra šioje parodoje.

Paroda Morton muziejaus pietiniame sparne. Įėjimas nemokamas. Yra ko pamatyti, bet tuoj pasidaro nuobodu, mš.

Prof. dail. Adomas Varnas savo parodos atidaryme Balzeko muziejuje.

amentu. Laikui bėgant, barbarų grūbis ornamentūros menas pasidarė liaudies menu. Sėslios tautos įsigyja savitą charakterį ir vaizdiniame mene. Todėl ir jo stilius savitas, pvz. Lietuvos tautodailė susikristalizavo tarp pagoniškų ir krikščioniškų elementų, įgydama savitą veidą ir grožį. Lietuvoje yra, ypač žemaitijoje, labai mišrus turinio statulaičių, kurios pavaizduoja velnius su šakėmis, Kristų ant bažnyčios bokšto velniai užnešę liepia šokti žemėn ir panašių balvonėlių. Kai kurias koplytėles ar kryžiatulpius kunigai atsisakydavo pašventinti, kaip pagonišką meną.

Dail. Justinas Vienožinskis apie lietuvių liaudies meną sako: "Europos praeities vaizdiniame mene, nuo seniausių laikų iki šių dienų primityvių tautų, liaudies kūryboje taip suprasto realizmo nerasime, kaip nerandame jo ir moderniam mene. Mūsų liaudies kūryba — juostos, mezginiai, audiniai, margučiai, kryžiai, smūtkeliai, raiziniai, tapyba, pasakos, legendos, raudos ir dainos — taip pat yra labai tolimos Cvirkos peršamajam realizmui, o juk tai yra liaudies, plačiųjų masių menas. Tasai liaudies menas, kaip ir aukštos kultūros menas, nors ir siekia savaip suprasto realizmo ir realiai vaizduoja estetinį liaudies pasaulivaizdį, bet vis dėlto nėra gyvenimo kopija. Tai greičiau iš gyvenimo ir sielos išgyvenimų supinta savita pasaka, todėl daugiau ar mažiau linksta į abstrakciją. Iš viso, žmonijos mūsų tautos įvairių sluoksnių ir pavienių asmenų išgyvenimai yra tiek platūs, tiek įvairiaspalviai, kontrastingi, kad jiems išreikšti maža yra kurios nors vienos vaizdavimo formos, todėl ir rekomenduoti mūsų dailininkams kurią nors vieną kryptį, nustatyti kūrybai rėmus yra visiškai nesąmonė."

(Iš "N. R." 1936 m.)

(Bus daugiau)

Balzeko muziejuje parodos atidaryme iš k. į d.: prof. Adomas Varnas, ponja Varnienė, dail. M. Šileikis ir dail. Magdalena Stankūnienė. Foto Jurgio Kasakaičio